

پوشش عشایر بختیاری در ایران

پوشش سنتی اقوام بختیاری حکایت از پیشینه این قوم اصیل دارد. پوشش بختیاری ها به خاطر تنوع رنگ ها از زیبایی خاصی برخوردار است، به گونه ای که برای هر توریست خارجی جذاب و جالب توجه می باشد.

پوشش محلی، جاذبه منحصر بفرد گردشگری هر منطقه

نوع پوشش مردم در ایران، بسیار متنوع می باشد و این امر حاکی از وجود اقوام مختلف در دل آن است. یکی از اقوام اصیل ایرانی، عشایر بختیاری هستند که پوشش آن ها زبان زد خاص و عام بوده و از زیبایی خاصی بهره می برد. سبک پوششی هر یک از اقوام حکایت از آداب و رسوم و پیشینه آن قوم دارد. پوشش های محلی و آداب و رسوم اقوام از جمله جاذبه های گردشگری یک منطقه به حساب می آید که می تواند برای هر توریست و گردشگری جالب توجه باشد.

اگر به پوشش عشایر بختیاری ایران علاقمند هستید با ادامه مقاله با ما همراه باشید.

واژه ی عشایر به چه معناست؟

کلمه ی عشایر، جمع کلمه ی عشیره است؛ و به معنای قبیله در زبان فارسی می باشد. جامعه ی عشایری، در مقایسه با شهرنشین ها و روستا نشینان سبک زندگی متفاوتی دارند. عشایر با تغییر فصول به مکان های مختلف سفر می کنند تا برای دام های خود مراتع مناسب فراهم آورند. این جامعه، مردمانی خوداتکا و خودبسنده دارد که هزینه های زندگی خود را از طریق دامداری تامین می کنند.

پیشینه ی قوم بختیاری

مردم بختیاری یا همان ایل لر بختیاری، از گذشته های بسیار دور در ایران سکونت داشته اند و از مردمان ایرانی به شمار می آیند که در منطقه ی جنوب غربی ایران زندگی می کنند. استان های چهار محال و بختیاری، کهگیلویه و بویر احمد، خوزستان و لرستان از جمله استان های بختیاری نشین هستند.

قرن ۱۶، دوره ظهور تقسیم بندی ایل های بختیاری

بختیاری ها به گویش بختیاری سخن می گویند که یکی از گویش های زبان لری به حساب می آید. مردمان این ایل، به دو شاخه ی چهار لنگ و هفت لنگ تقسیم می شوند. چهار لنگ دارای ۵ باب و هفت لنگ دارای ۴ باب است و هر باب نیز از چندین طایفه تشکیل می شود. این نوع تقسیمات میان ایل های بختیاری به قرن شانزدهم میلادی بر می گردد و بر مبنای نظام طبقاتی و پرداخت مالیات سازمان یافته است.

طراحی منحصر بفرد پوشش عشایر بختیاری

پوشش عشایر بختیاری در ایران، همانند شیوه ی زندگی آن ها تا حدود زیادی با دیگر اقوام فرق می کند. پوشش عشایر بختیاری در ایران، به گونه ای خاص و با توجه به نیاز آن ها طراحی شده تا برای هر شرایطی آماده باشند. ویژگی هایی مانند سبک بودن، مقاومت کافی، راحتی و محافظت از بدن در برابر سرما و گرمای شدید، به خوبی در آن جلوه گر می باشد. جالب است بدانید پوشش عشایر بختیاری، به دست بانوان این قوم طراحی و آماده می گردد و حتی نخی که برای پارچه یا بافت آن استغاده می کنند، محصول خود آنها می باشد.

تنوع رنگ در پوشش زنان عشایر بختیاری در ایران

پوشش زنان عشایر بختیاری در ایران، بسیار زیباست و دلیل آن وجود تنوع رنگی بسیار بالا در زمینه لباس است که از دور همچون رنگین کمانی می درخشد. پوشش زنان عشایر بختیاری، مثل لباس های امروزی، زیبایی را بهانه ی کنار گذاشتن عرف جامعه ندانسته است و در کنار جذابیت، دارای حجابی کامل می باشد. پوشش زنان عشایر بختیاری، از چندین قطعه لباس تشکیل می شود که هر کدام کاربردی جداگانه و مخصوص به خود دارد.

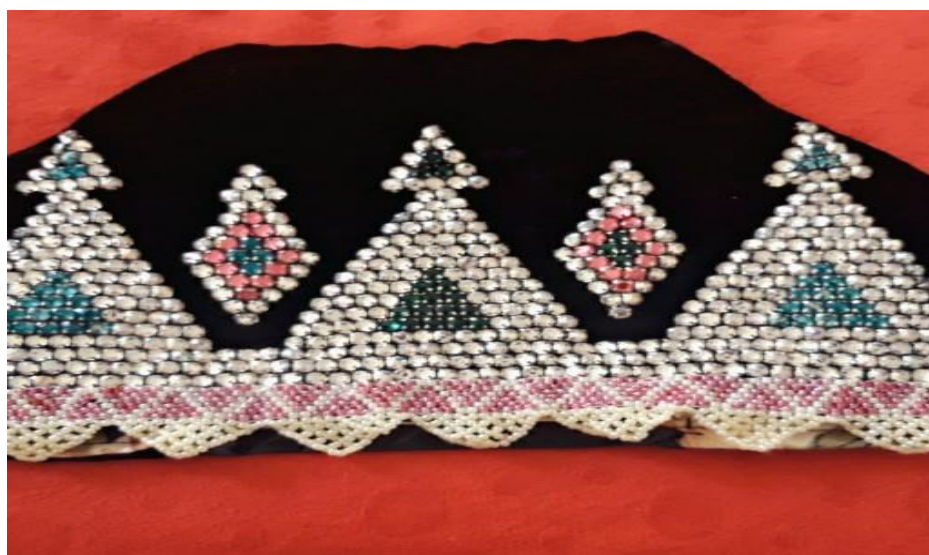
مینا در لباس زنان بختیاری

«مینا» همان رو سری است ولی کمی با نمونه های عادی فرق می کند. این چارقد زیبا، مستطیلی شکل و از جنس حریر است که ضخامت آن بسیار کم می باشد. مینا به روشی خاص استفاده شده و آن را به صورت ویژه ای بر سر می کنند. مینا را توسط سنجاقی محکم به وسیله ی بندی از یک سوی لچک به طرف دیگر آن، از پشت سر خود آویزان می کنند. در آخر، موهای قسمت جلوی سر را تاب داده و از زیر لچک بیرون می آورند و بعد پشت می نا پنهان می کنند. عشاير بختیاری این موها را «ترمه» می نامند که در اکثر مواقع آن را با مهره های رنگی، تزیین می کنند.

لچک در لباس زنان بختیاری

لچک یا همان کلاهچه، جزئی از پوشش زنان عشاير بختیاری در ایران است که همراه مینا به کار گرفته می شود. لچک کلاهی برای استفاده در زیر میناست که به وسیله ی انواع سکه های قدیمی، سنگ، مروارید و پولک تزیین می شود. لچک، انواع مختلفی دارد که بنا بر نوع تزیین از یکدیگر متمایز می گردند. سیخکی، ریالی و صدفی از انواع آن است که ریالی، رایج ترین آن محسوب می گردد. طراحی ریالی با استفاده از سکه های قدیمی است.

تن پوش، پوش اصلی زنان بختیاری

بخش اصلی پوشش عشایر بختیاری در ایران و در قسمت زنان عشایر، تن پوش است. این لباس پیراهنی به نام «جومه» یا «جوه» می باشد. جومه معمولا و در بیشتر مواقع دارای دو چاک در اطراف کمر است که تا پایین کمر امتداد می یابد. زیر این بخش از لباس دامنی پرچین که به گویش محلی «شولار قری» نام دارد، پوشیده می شود که گاهی ۸ تا ۱۰ متر پارچه برای دوخت دامن، استفاده می شود.

جلیقه مخملی، پوشش روی تن پوش بانوان

در پوشش زنان عشایر بختیاری در ایران، بخش اصلی آن به پیراهن بسنده نمی کند و یک «جلیقه» برای پوشش رویی استفاده می شود. این جلیقه روی تن پوش، پوشیده می شود که جنسی از مخمل دارد. همچنین برخی از بانوان عشایر برای زیبایی بیشتر، همراه آن دستبندی به دست می کنند که با مهره های رنگی و سنگ تزیین شده است. البته استفاده این دستبند، زیاد مطرح نیست و اکثرا برای مراسم عروسی از آن استفاده می کنند.

پوشش پایین تنه زنان بختیاری

برای پوشش پایین تنه زنان عشایر بختیاری در ایران، از یک شلوار معمولی و کفشی که آن را «گیوه» می نامند، استفاده می کنند. با توجه به رنگ لباس زنان بختیاری، در می یابیم که الگوی آن ها الهام گرفته از طبیعت است. زنان جوان و دختران عشایر بختیاری در لباس های خود، رنگ هایی روشن و مفرح به کار می برند اما رنگ لباس های بانوان پیر و مسن برای ادای احترام به سن و سالشان، تیره است.

پوشش اصیل مردان، یادگار ایران باستان

پوشش مردان عشایر بختیاری در ایران، به عنوان یکی از لباس های بسیار فاخر شناخته می شود. جامه ی مردان بختیاری، از انواع اصیل ترین پوشش هاست که پیشینه ی آن به دوران ایران باستان باز می گردد. این جامعه ی تاریخی به چهار بخش تقسیم می شود:

سرپوش مردان بختیاری، کلاه نمدی

پوشش مردان عشایر بختیاری در ایران، همانند بسیاری از اقوام دیگر، شامل یک کلاه است. سرپوش کلاهی نمدی به رنگ های سیاه، سفید، قهوه ای روشن و تیره است. امروزه بیشتر از همه، کلاه سیاه است که کاربرد دارد و دیگر رنگ ها بسیار کم بر سر گذاشته می شوند.

کلاه خسروی، کلاه خوانین بختیاری

در گذشته رنگ سفید کلاه که به کلاه خسروی هم معروف بود، خوانین را از مردم عادی متمایز می کرد. بعد از اینکه رضا خان آن ها را یکجا نشین و از پوشیدن لباس بختیاری منع نمود، کلاه سفید یا خسروی به فراموشی سپرده شد. بتدریج کلاه سفید جای خود را به کلاه سیاه رنگ مردم عادی داد.

کلاه سفید، پوشش کودکان بختیاری

کلاه سفید اکنون برای پوشش کودکان عشایر بختیاری به کار می رود و دیگر کاربردی برای بزرگسالان ندارد. کلاه خسروی با توجه به نامش، طرحی از کلاه خسروان، پادشاهان ساسانی می باشد که این تنها برای اثبات قدمت این لباس، کافیست.

چوقا، پوشش مردان بختیاری

شاید کمتر کسی وجود دارد که نام «چوقا» به گوش او نخورده باشد. در ابتدا برای پوشش مردان عشایر بختیاری در ایران، از بالا پوشی به نام «قبا» استفاده می شد. این لباس از بغل دارای چاک بود و از آستین های فراخی بهره می برد. قبا، سرنوشتی مشابه کلاه سفید داشت؛ زیرا آن هم به دستور رضا شاه منع شد.

چوقا، لباس رعایای بختیاری

با به کنار رفتن آن، بالا پوشی به نام چوقا در میان مردم جای گرفت. نکته ی جالب ماجرا این است که چوقا، لباس رعایا بوده و به دست زنان عشایر بافته می شد.

پشم بز، ماده اصلی چوقا

ماده ی اصلی و اولیه تولید چوقا، پشم بز است که به دو رنگ سیاه و سفید، تهیه می گردد. این تن پوش به دلیل استفاده از پشم بز خاصیت ضد آب و باران دارد که برای عشایر بختیاری در ایران، بسیار کاربردی است. از دیگر ویژگی های چوقا، حفظ دمای بدن در هنگام سردی هوا و در امان نگه داشتن بدن از گرمای بیرون است.

نقش و نگار چوقا، برگرفته از زیگورات

نوشته های تاریخی حاکی از این است که نقش و نگار به کار رفته در زمینه ی چوقا، الهام بر گرفته از زیگورات چغازنبیل است که در واقع نام این لباس از چغازنبیل گرفته شده است.

شلوار دبیت، یادگار دوره اشکانی

برای پوشش مردان عشایر بختیاری در ایران، برای بخش پایین تنه از شلواری مشکی استفاده می کنند. این شلوار دارای پاچه های بسیار گشاد است که راحتی را برای شخص استفاده کننده دارد. این شلوار از پارچه ای معروف به نام دبیت سیاه دوخته می شود و از صد سال گذشته به دلیل استفاده از محصولات پارچه ای کارخانه دبیت منچستر، به نام شلوار دبیت نیز شناخته می شود. مجسمه کشف شده در شهر ایزده که تندیس برنزی مرد شنی نام این اثر است، نشان دهنده ی این است که شلوار دبیت پیشینه ای قدیمی تر دارد. به احتمال زیاد، قدمت این شلوار به دوره ی اشکانی باز می گردد.

گیوه، پاپوش مردان بختیاری

مردان عشایر بختیاری در ایران، برای پوشش پاهای خود از کفشی به نام «گیوه» استفاده می کنند. گیوه، کفشی کاملاً دست دوز و هنر دست بختیاری ها است. بدنه این پا افزار جنسی نخی دارد و کفی آن از پلاستیک یا چرم محکم تشکیل می شود. گیوه همانند چوفا، مانع ورود سرما و گرما است و وزن سبک آن باعث شده تا پا درون این کفش راحت باشد.

سخن پایانی

مردمان بختیاری به خصوص عشایر، مردمانی زحمت کش و پر تلاش اند. اگر این چنین نبود، سالیان به این طولانی باقی نمی ماندند و در دل تاریخ پر فراز و نشیب کشورمان مفقود می شدند. با توجه به تمامی گفته ها می توان دریافت که پوشش عشایر بختیاری در ایران، قدمتی طولانی در دل تاریخ دارد.

در تنظیم این مطلب از منابع زیر استفاده شده است:

مصاحبه با مردم بختیاری شهرستان کوهرنگ

www.fa.wikipedia.org

واژگان کلیدی: پوشش عشایر بختیاری، آداب و رسوم، پوشش زنان، مینا، لچک، تن پوش، جومه، جلیقه، گیوه، پوشش مردان، سرپوش، چوقا، شلوار دبیت، ایران

نویسنده مقاله: علی چمیده